

Turistička valorizacija prostornih resursa Gorskog kotara

Rajnović, Sara

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:684994>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-14**



Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)



Sveučilište u Zadru

Odjel za nastavničke studije u Gospiću
Sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij

Sara Rajnović

**Turistička valorizacija prostornih resursa Gorskog
kotara**

Diplomski rad

Gospić, 2023.

Sveučilište u Zadru

Odjel za nastavničke studije u Gospiću
Sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij

Turistička valorizacija prostornih resursa Gorskog kotara

Diplomski rad

Student/ica:

Sara Rajnović

Mentor/ica:

izv. prof. dr. sc. Jadranka Brkić-Vejmelka

Gospić, 2023.



Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Sara Rajnović**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Turistička valorizacija prostornih resursa Gorskog kotara** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Gospić, 31. listopada 2023.

Zahvala

Ovim putem htjela bih izraziti veliku zahvalnost svojoj mentorici i profesorici, izv. prof. dr. sc. Jadranki Brkić-Vejmelka na neizmjernom strpljenju, vodstvu i stručnim savjetima tijekom pisanja ovog diplomskog rada. Hvala Vam i na potpori i motivaciji tijekom svih godina mog studiranja.

Htjela bih izraziti zahvalnost i svim zaposlenicima Odjela za nastavničke studije u Gospiću na podršci i savjetima te prenesenom znanju.

Jedno veliko hvala mojim kolegicama koje su uljepšale ovaj dio mog života i olakšale ga. Hvala što smo zajedno prolazile ove trenutke i što smo si uvijek bile podrška.

I za kraj, beskrajno hvala mojoj obitelji koja mi je pružila mogućnost studiranja, bila uvijek uz mene, pomagala mi i podržavala me u svim odlukama. Hvala vam što ste bili vrlo strpljivi kako bih ispunila svoje snove.

Mama, tata ova je za vas!

Turistička valorizacija prostornih resursa Gorskog kotara

Sažetak

U ovom diplomskom radu istražuje se i analizira prostor Gorskog kotara i njegovi prostorni resursi koji su važni za razvoj turizma. Gorski kotar ima važan prometno-geografski položaj jer povezuje primorsku Hrvatsku s kontinentalnim dijelom Hrvatske. Stoga i povijesne ceste imaju veliku važnost i turistički potencijal za ovaj kraj. Gorski kotar ima mnogo prirodnih, ali i kulturnih znamenitosti koje su danas zanimljive za posjetitelje. Unatoč brojnim turističkim atrakcijama, ovo područje nije dovoljno turistički razvijeno. Gorski kotar gospodarski zaostaje za ostalim dijelovima Hrvatske, a iz godine u godinu smanjuje se i broj stanovnika. U radu su izdvojeni i analizirani pojedini prirodni i kulturni resursi. Među prirodnim resursima opisano je područje Nacionalnog parka Risnjak i izvor rijeke Kupe te strogi rezervat Bijele i Samarske stijene, i ostala turistički atraktivna područja. Od kulturnih vrijednosti izdvojeni su dvorac Stara Sušica te crkva sv. Nikole u Brod Moravicama i hidroelektrana Zeleni Vir.

Ključne riječi: Gorski kotar, turistička valorizacija, prirodni resursi, kulturni resursi

Tourism valorization of spatial resources of Gorski kotar

SUMMARY

In this thesis, the area of Gorski kotar and its spatial resources, which are important for the development of tourism, are researched and analyzed. Gorski kotar is extremely important because it connects coastal Croatia and the interior, i.e., the mountainous area with the continental part of Croatia. Historical roads are also mentioned, which are of great importance for this region. Gorski kotar contains many natural and cultural sights, which are interesting to visitors today. However, despite numerous attractions, this area is not economically developed enough, and the population is decreasing year by year. Natural and cultural resources are separated and analyzed in the thesis. Among the natural resources, Risnjak National Park is presented, along with the Kupa River, the strict reserve Bijele i Samarske stijene and some other areas. Among the cultural values, the castle of Stara Sušica, the church of St. Nikola in Brod Moravice, and the Zeleni Vir hydroelectric power plant are presented.

Key words: Gorski kotar, tourism valorization, natural resources, cultural resources

SADRŽAJ

1.	UVOD	1
1.1.	Predmet i cilj rada	1
1.2.	Izvori podataka i metode istraživanja	1
2.	PROSTORNO– GEOGRAFSKA OBILJEŽJA GORSKOG KOTARA.....	2
2.1.	Dolinski prostor Čabranke i Kupe	4
2.2.	Uži (središnji) Gorski kotar.....	4
2.3.	Prometna dostupnost i povezanost Gorskog kotara	5
3.	TURIZAM GORSKOG KOTARA	8
4.	TURISTIČKA VALORIZACIJA PROSTORNIH RESURSA.....	14
4.1.	Turistička valorizacija prirodnih resursa Gorskog kotara.....	15
4.1.1.	Sutjeska Kamačnik	15
4.1.2.	Zeleni vir i Vražji prolaz	17
4.1.3.	Bijele i Samarske stijene.....	19
4.1.4.	Nacionalni park Risnjak	20
4.1.5.	Izvor Kupe	23
4.1.6.	Platak	24
4.1.7.	Snježnik	26
4.1.8.	Lokvarsko jezero	27
4.1.9.	Jezero Bajer	29
4.1.10.	Špilja Lokvarka	31
4.1.11.	Špilja Vrelo	32
4.2.	Turistička valorizacija kulturnih resursa.....	34
4.2.1.	Crkva sv. Nikole	34
4.2.2.	Spomenici kulture.....	35

4.2.3. Hidroelektrana „Zeleni Vir“	36
5. ZAKLJUČAK	38
6. LITERATURA	39
IZVORI	40
POPIS SLIKA	41
POPIS TABLICA	42

1. UVOD

Prostorni resursi različiti su u svakom kraju, a oni su potencijal za mnoge oblike turizma. Upravo osobitost svakog pojedinog prostora može doprinijeti razvitku turizma, a time i razvitku pojedine lokalne zajednice. Turizam je jedna od najznačajnijih djelatnosti Hrvatske i čini od 15 do 20% njezinog BDP-a (Magaš, 2013:402). Međutim, nisu svi dijelovi Republike Hrvatske jednako turistički razvijeni. Najveći turistički promet ima Primorska turistička regija, dok Kontinentalna i Gorska turistička regija imaju daleko manji turistički promet. Premda u Hrvatskoj još uvijek dominira kupališni turizam, Gorska regija, koja obuhvaća Gorski kotar i Liku, prostor je znatnih mogućnosti prostornih resursa, osobito prirodnih resursa, koji su gotovo idealni za druge oblike turizma, poput sportsko-rekreacijskog i/ili ruralnog. Prometna povezanost i geografski položaj Gorske regije, posebice Gorskog kotara dodatni su privlačni čimbenici koji utječu na dostupnost ove turističke destinacije, za domaće i za strane turiste. Dosadašnji turistički razvoj Gorske regije temelji se na promociji i valorizaciji prirodnih resursa, dok se kulturno-povijesne atrakcije manje koriste.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet istraživanja ovog diplomskog rada su prostorni resursi Gorskog kotara koji omogućuju razvoj turizma. Uz raznovrsnu prirodnu baštinu, na prostoru Gorskog kotara značajna je i kulturna baština te se i ona analizira kao dio sveukupnih prostornih resursa.

Cilj ovog rada je prikazati pojedine elemente prirodne i kulturne baštine Gorskog kotara, ali i ukazati na potrebu njihovog očuvanja, kao i na mogućnost njihove turističke valorizacije. Kako je zaštita prirodne i kulturne baštine također važan čimbenik turističkog razvoja, u radu se analiziraju i neka zaštićena područja.

1.2. Izvori podataka i metode istraživanja

Prilikom izrade diplomskog rada, korištena je stručna i znanstvena literatura, mrežni izvori, stručni i znanstveni članci. Istraživanje se temeljilo i na terenskom radu pri čemu je korištena metoda fotografiranja i opažanja.

2. PROSTORNO– GEOGRAFSKA OBILJEŽJA GORSKOG KOTARA

Gorski kotar je gospodarski vrlo važan za Hrvatsku iz nekoliko razloga. Taj je prostor najuža spona kontinentalnog dijela s jadranskom obalom, što ga čini važnim za prometno povezivanje kontinentalne s primorskom regijom, pa se naziva još i hrvatski prag. U širem smislu taj prag povezuje srednjoeuropsko Podunavlje sa Sredozemljem. Osim toga, vrednovanje planinskih i gorskih područja od velike je važnosti za gospodarstvo Hrvatske.

Gorski kotar nalazi se u zapadnom dijelu Republike Hrvatske, odnosno u sjevernom dijelu Gorske Hrvatske i on čini sjeveroistočni kontinentalni i brdsko-planinski predio Primorsko-goranske županije. „Dok je gora ne samo orografski, nego i vegetacijski pojam koji uključuje postojanje šuma (šuma=gora), planina je izrazitije geomorfološki pojam koji se vegetacijski također diferencira, tj. seže iznad granica prirodne šume te zauzima visinske travnjake i goleti.“ (Magaš, 2013: 142). Njegova ukupna površina iznosi 1.275,57 km². Planinski prostor ima i specifičnu vegetaciju, a najvisočiji dijelovi su često goli, bez vegetacije, do granice prirodne šume. U ovom radu razmatrati će se osnovne cjeline Gorskog kotara bez prijelaznog prostora Potkapelske zavale i Dobransko-ogulinskog prostora.

U administrativnom smislu, Gorski kotar sastoji se od tri grada, a to su Delnice, Čabar i Vrbovsko te šest općina Brod Moravice, Skrad, Ravna Gora, Lokve, Fužine i Mrkopalj. Na tom prostoru nalazi se sveukupno 256 naselja (DGU, 2021). Prema popisu stanovništva iz 2021., u Gorskom kotaru živi ukupno 18 954 stanovnika.¹ Gorski kotar poznat je i po problemu depopulacije. Naime, u brojnim naseljima, selima i zaseocima, ukupan broj stanovnika se smanjuje, u njima živi sve starije stanovništvo, ali i u gradskim naseljima taj problem je također izražen. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, uočava se da je na prostoru Gorskog kotara 2011. godine ukupno bilo 23 011 stanovnika, odnosno 4 057 stanovnika više nego 2021. godine. Sve manji broj stanovnika utječe na gospodarstvo pa i na turizam. „Gorska (planinsko-kotlinska) regija bilježi slabije rezultate turističke valorizacije. Taj je dio Hrvatske gospodarski slabo razvijen i izložen jakoj depopulaciji.“ (Curić, Glamuzina, Opačić 2013:265).

Najveće naselje po broju stanovnika je grad Delnice, a postoje naselja u kojima nema stanovnika poput Podvučnika na području grada Vrbovskog, Colnara na području Brod Moravica i naselja Pucak na području Skrada. Općina Brod Moravice ima najmanji broj

¹ Podaci prema popisu stanovništva iz 2021. godine, izvor: <https://podaci.dzs.hr/>

stanovnika, a ima na svom teritoriju čak 13 naselja u kojima ne živi niti jedan stanovnik (tablica 3).

Tablica 1. Broj stanovnika Gorskog kotara po općinama/gradovima 2011. i 2021. godine

Grad/općina	Broj stanovnika u 2011.	Broj stanovnika u 2021.
Čabar	3 770	3 226
Delnice	5 952	5 135
Vrbovsko	5 076	3 876
Brod Moravice	866	663
Fužine	1 592	1 394
Lokve	1 049	850
Mrkopalj	1 214	924
Ravna Gora	2 430	2 028
Skrad	1 062	858
UKUPNO	23 011	18 954

Izvor: Državni zavod za statistiku (https://podaci.dzs.hr/media/rqybclnx/popis_2021-stanovnistvo_po_naseljima.xlsx), 15.3.2023.

Na sjeveru, Gorski kotar graniči s Republikom Slovenijom, na jugozapadu s područjima općine Crikvenica i Novi Vinodolski, na istoku graniči s Karlovačkom županijom, a na sjeverozapadu graniči s područjem grada Bakra i općinama Čavle, Jelenje i Klana. Prirodno-geografsku granicu Gorskog kotara s primorskim područjem čine planine Snježnik, Risnjak, Fratar, Viševica i Bjelolasica. Gornji tok rijeke Kupe i Čabranke čine prirodnu granicu sa Slovenijom (Magaš, 2013) (slika 1).



Slika 1. Prikaz općina Gorskog kotara
 Izvor: službene novine grada Delnice (pretraživano: 15.10.2023.)

Gorski kotar je prostor vrlo složenog i rasčlanjenog reljefa kojeg obilježavaju gorski masivi, fluviokrške doline i visoravni. Čine ga dvije osnovne cjeline, a to su dolinski prostor Čabranke i Kupe i tzv. uži (središnji) Gorski kotar te prijelazni prostor Drežnice prema širem ličkom prostoru (Magaš, 2013.) (slika 2).

2.1. Dolinski prostor Čabranke i Kupe

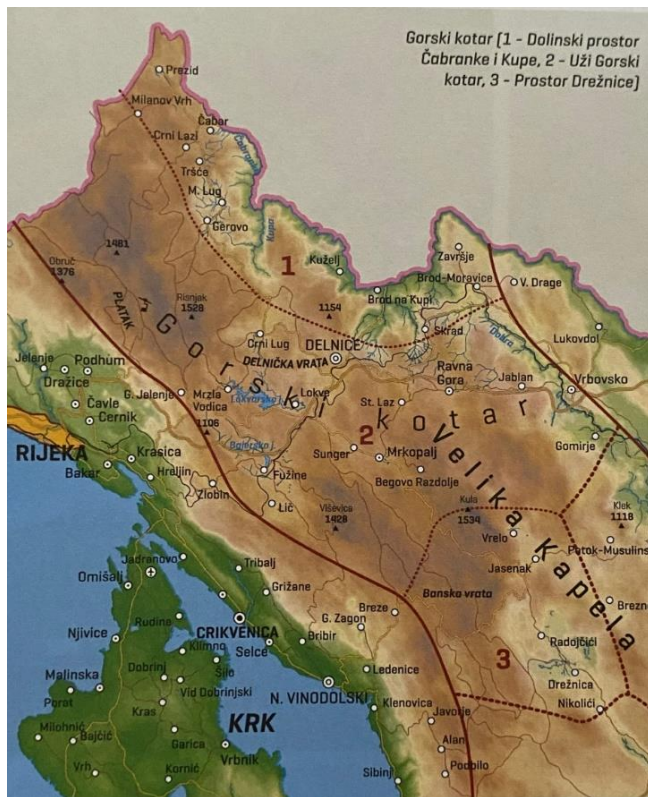
Dolinski prostor rijeke Čabranke je široka dolina, a ujedno je, zbog prirodnih povoljnosti, i zona najstarije naseljenosti. Međutim, u novije vrijeme važno je istaknuti procese iseljavanja i zaostajanje u gospodarskom razvoju, a uzročno-posljedično dijelom je došlo i do prometne izoliranosti pojedinih mikro cjelina. Dolinski prostor Čabranke i Kupe ostaje najslabije naseljen dio Gorskog kotara. Najznačajnija grana gospodarstva je drvna industrija, u Čabru i Tršću (Magaš, 2013).²

2.2. Uži (središnji) Gorski kotar

Uži Gorski kotar prostor je središnjih visoravni. Na ovom području veliki dio površine je zaštićen u okviru Nacionalnog parka Risnjak. Ovaj središnji dio (Hrvatske) ima najizraženija

² Drvna industrija u Tršću osnovana je 1992. godine, a bavi se i preradom drvne piljevine građi, letvi raznih promjera te elementima za stolariju.

obilježja Gorskog kotara i njegov je težišni demogeografski i gospodarski prostor (Magaš, 2013).



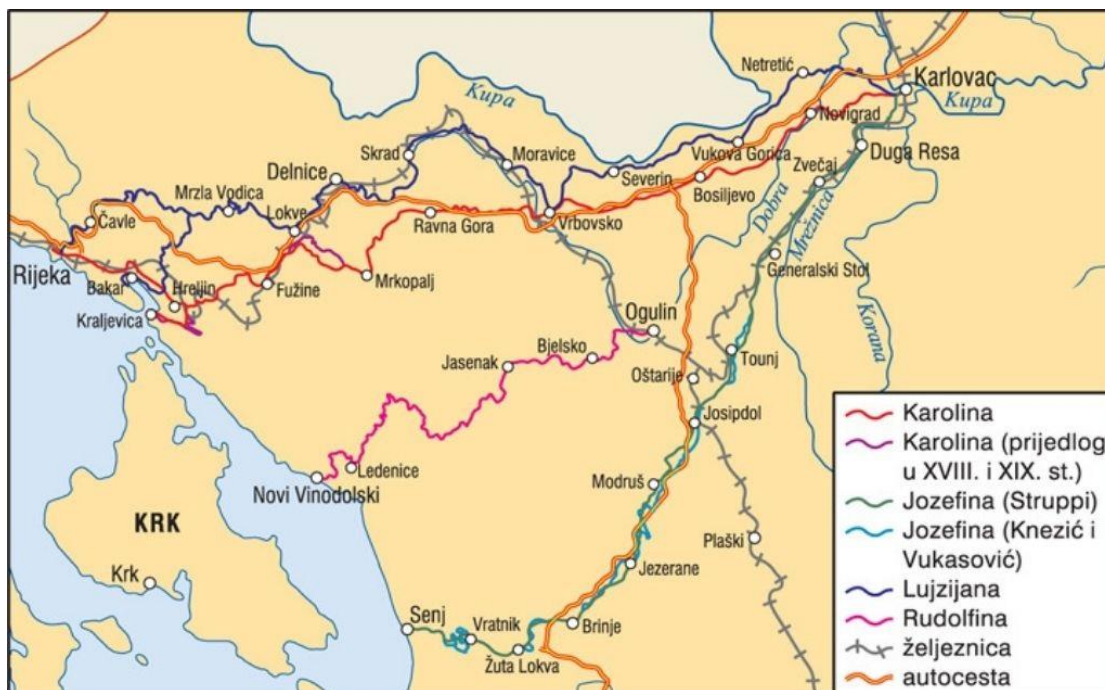
Slika 2. Gorski kotar

Izvor: Magaš, D. Geografija Hrvatske (preuzeto 15.4.2023.)

Na središnjoj visoravni dominira masiv Velike Kapele, građen od dolomita i vapnenaca. I u ovom području ima krških polja kao što je npr. Lič polje.

2.3. Prometna dostupnost i povezanost Gorskog kotara

Prometna dostupnost i povezanost važan je neizravni turistički resurs, uz ostale neizravne turističke resurse, kao što su geoprometni položaj, komunalna infrastruktura itd., koji pridonose boljoj turističkoj valorizaciji nekog prostora (Kušen, 2002:17). Gorski kotar nalazi se u središnjem dijelu Republike Hrvatske, a samim time povezuje primorski i kontinentalni prostor. Upravo zbog geografskog položaja, Gorski kotar je geoprometno važno područje Republike Hrvatske. Prometnu povezanost i dostupnost omogućuju prometni pravci koji se odnose na cestovni i željeznički promet (slika 3). Prometna dostupnost iznimno je važna za turistički razvoj. Veliko značenje za turističku valorizaciju Gorskog kotara ima autocesta A1 koja, povezujući Središnju Hrvatsku s Dalmacijom, omogućuje laku dostupnost istočnog dijela Gorskog kotara.



Slika 3. Prometna mreža Gorskog kotara

Izvor: ABC Geografija (pretraživano: 5.4.2023.)

Posebno je važna autocesta A6 Bosiljevo – Rijeka, koja ima izlazna čvorišta u mjestima Vrbovsko, Ravna Gora, Delnice (Lučice) i Vrata (Fužine) što je važno zbog povezivanja Gorskog kotara s velikim zagrebačkim emitivnim područjem. Osim toga, važni su i prometni pravci poput državne ceste D3 (Goričan-Rijeka) koja jednim dijelom prolazi kroz Gorski kotar (povijesna cesta Lujzijana). Valja spomenuti i povijesne ceste Karolinu (iz 1728. godine) i Jozefinu (koja je građena između 1771. -1779. godine), koje prolaze također kroz Gorski kotar (Bilen, 1996). Karolinska cesta prolazi kroz naselja Vrbovsko, Ravna Gora, Stari Laz, Mrkopalj, Fužine, dok Jozefinska cesta prolazi od Karlovca prema Senju. Karolinska cesta svečano je otvorena u rujnu 1728. godine, kada je cestom od Karlovca prema ratnoj luci Kraljevici prošao kralj Karlo VI, a po njemu je cesta dobila naziv. U zimskim mjesecima cesta je bila neprohodna za zaprežna kola zbog obilnih padalina (kiše i snijega) kada je bio odnesen kolnik na strmijim dijelovima. U tadašnje vrijeme cesta je imala ključnu ulogu u povezivanju Panonske nizine sa sjevernim Jadranom (Feletar, 2016). Promet roba i ljudi preko hrvatskog gorskog praga brzo je rastao i ukazala se potreba izgradnje nove, modernije ceste, prohodnije za promet. Upravo je zbog toga, između 1765. i 1779. godine izgrađena nova, modernija cesta. Bila je to Jozefina ili Jozefinska cesta, koja je povezivala brojna naselja između Karlovca i Senja. Ime je dobila po Josipu II. (Jozefu), sinu Marije Terezije. Izgradnju je započeo pukovnik Pasée 1765. godine, a glavne radove i doprojektiranje vodio je Vinko Struppi. Promet

Jozefinom rastao je iz godine u godinu pa ju je početkom 19. stoljeća trebalo modernizirati i proširiti. Rekonstrukcija Jozefine od Karlovca do Kapele izvršena je 1836. godine pod vodstvom graditelja Josipa Kajetana Knežića (Feletar, 2016).

Kako su se potrebe trgovine i gospodarstva povećavale, upravo iz tog razloga bilo je potrebno izgraditi novu, još moderniju i širu cestu. Projektirana je nova cesta od Karlovca do Rijeke. „Bila je to prekretnica u povezivanju Panonije s Jadranom, koja je omogućavala stalan i siguran promet tijekom cijele godine...” (Feletar, 2016:73). Od Karlovca do Rijeke građena je od 1803. do 1811. godine Lujzijanska cesta ili Lujzijana. Lujzijana prolazi kroz naselja Mrzlu Vodicu, Lokve, Delnice i Skrad te ima značajnu važnost u turističkoj valorizaciji Gorskog kotara.

Premda je danas promet navedenim cestama manjeg intenziteta, povijesno i kulturno značenje navedenih cestovnih pravaca je veliko, a turistički su sve zanimljivije i dio su kulturno-povijesne i graditeljske baštine. S jedne strane, njihovo značenje za turizam je u činjenici da prolaze kroz relativno očuvan okoliš sa specifičnim krajobrazima i naseljima, a s druge strane omogućuju razvoj novog pristupa u interpretaciji prirodne i kulturne baštine kroz tzv. *storytelling* i time omogućuju razvoj novih oblika turizma.

3. TURIZAM GORSKOG KOTARA

Turizam je jedna od najsloženijih i najdinamičnijih društveno-ekonomskih pojava u suvremenom društvu. Turizam obuhvaća pojave i procese koji se događaju, odnosno koji nastaju za vrijeme turističkog putovanja izvan mjesta stalnog boravka, zbog odmora i razonode. Prema svjetskoj turističkoj organizaciji (*United Nation World Tourism Organization*, UNWTO) turizam uključuje „aktivnosti proizišle iz putovanja i boravka osoba izvan njihove uobičajene sredine, ne duže od jedne godine, radi odmora, poslovnog putovanja i drugih razloga nevezanih uz aktivnosti za koje bi primili ikakvu naknadu u mjestu koje posjećuju“ (Grgić, 2013.). Turizam nije samo važan zbog ekonomskih učinaka, već valja istaknuti njegovu važnost i utjecaj na promjene u okolišu kao i na socijalno-kulturne promjene.

Za razvoj turizma treba istaknuti važnost pojedinih njegovih sastavnica: turista, turističkih mjesta/destinacija i širi prostor u kojem se turističko mjesto/destinacija nalazi i prostor sa turističkom infrastrukturom. Glavni motiv za turističkim putovanjem je odmor i razonoda/rekreacija izvan mjesta boravka te želja za novim spoznajama i doživljajima u nepoznatom okruženju. Istovremeno, gotovo svaka turistička destinacija želi stvoriti svoj autentični identitet koji će (zbog autentičnosti) privlačiti turiste.

Za turizam su važni i prihvatni smještajni kapaciteti. Smještajni objekti koji se razvrstavaju prema Pravilniku o razvrstavanju, minimalnim uvjetima i kategorizaciji ugostiteljskih objekata jesu hoteli, hoteli baštine, aparthoteli, integralni hoteli, difuzni hoteli, lječilišni hoteli, hoteli posebnog standarda, turistička naselja, turistički apartmani, pansioni, lječilišni pansioni, guest house, moteli, kampovi, kamp-naselja, kampirališta, kamp-odmorišta, kamp-odmorišta – robinzonski smještaj, sobe, apartmani, studio-apartmani, kuće za odmor, prenoćišta, odmarališta za djecu, hosteli, planinarski domovi, lovački domovi, učenički domovi ili studentski domovi i objekti za robinzonski smještaj (NN, br. 57/95., 110/96., 24/97., 61/98., 137/98., 19/99., 39/99., 52/99., 43/00., 52/00., 57/00., 63/00., 18/01., 33/01., 48/02., 108/02., 132/03., 175/03., 73/04., 106/04., 84/05., 12/06., 67/06., 88/07., 49/08., 58/08., 75/08., 45/09., 62/09., 44/11., 118/11., 33/14., 92/14., 49/15., 63/13., 33/14., 92/14., 54/16., 56/16., 61/16., 69/17., 68/19. i 120/19.). Smještajni objekti u kućanstvima i seljačkim kućanstvima prema Zakonu o ugostiteljskoj djelatnosti (NN, br. 85/15., 121/16. i 99/18.) i prema Pravilniku o razvrstavanju i kategorizaciji objekata u kojima se pružaju ugostiteljske usluge u domaćinstvu (NN, br. 9/16., 54/16., 61/16., 69/17. i 120/19.) jesu objekti u kojima iznajmljivač vlasnik pruža usluge smještaja u sobi, apartmanu i kući za odmor, do najviše 10 soba odnosno 20 stalnih

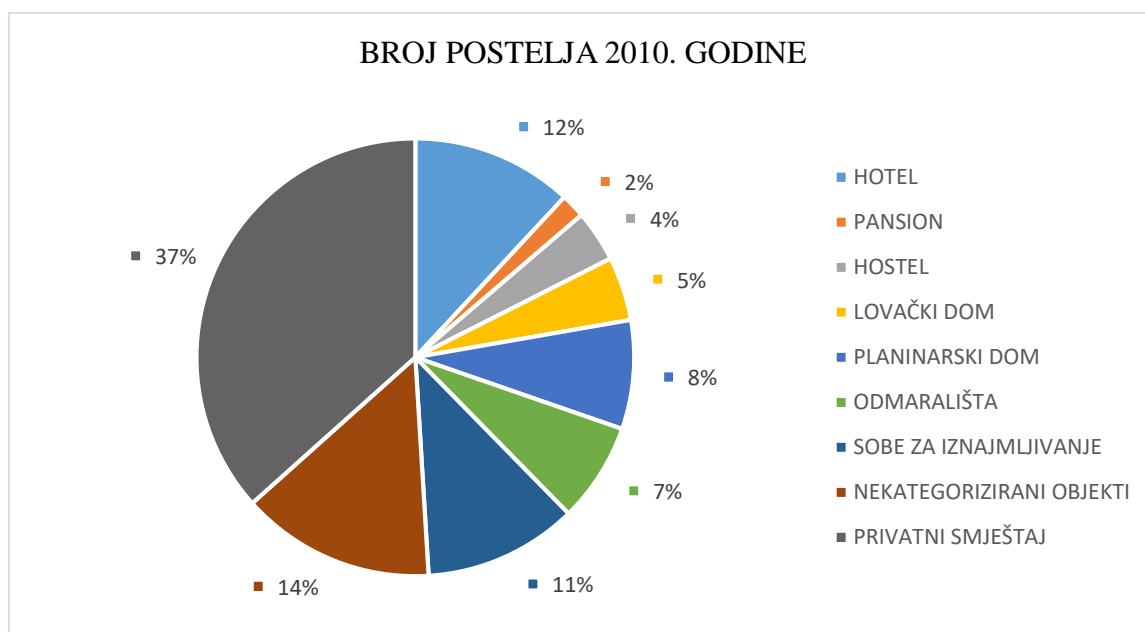
postelja te usluge smještaja u kampu, organiziranome na zemljištu koje iznajmljuje vlasnik, s najviše 10 smještajnih jedinica, odnosno za 30 gostiju istodobno.

Na području Gorskog kotara primjećuje se razvitak smještajnih kapaciteta, odnosno broj postelja od 2010. godine do 2022. godine je u porastu. Tako je primjerice 2010. godine bilo registrirano ukupno 1 442 postelje (tablica 1). Najveći broj postelja bio je u privatnom smještaju (528 tj. 37%), a odnosio se na sobe, apartmane i kuće za odmor (slika 4). Dio smještajnih kapaciteta su bili i nekategorizirani objekti koji su imali 207 postelja. Najmanji broj postelja imali su pansioni (26).

Tablica 2. Smještajni kapaciteti Gorskog kotara 2010. godine

Smještajni objekt	BROJ POSTELJA
Hotel	172
Pansion	26
Hostel	55
Lovački dom	68
Planinarski dom	116
Odmarališta	106
Sobe za iznajmljivanje	164
Nekategorizirani objekti	207
Privatni smještaj (sobe, apartmani, kuće za odmor)	528
UKUPNO	1 442

Izvor: Turistička zajednica Kvarner



Slika 4. Broj postelja 2010. godine

Izvor: vlastita obrada prema podacima turističke zajednice Kvarner

U Gorskom kotaru trenutno je najveći broj postelja također u kućama za odmor i sobama (tablica 2), što odgovara i strukturi smještajnih kapaciteta na razini Republike Hrvatske. Tijekom proteklih godina povećali su se ukupni smještajni kapaciteti, a došlo je i do unapređenja pružanja drugih usluga. Danas na području Gorskog kotara ima ukupno 5 065 postelja. Najveći broj smještajnih kapaciteta u Gorskom kotaru nalazi se u kućama za odmor, a najmanji broj smještajnih kapaciteta nalazi se u studio apartmanima. Uočljivo je smanjenje smještajnih kapaciteta u hotelima, ali novi su kapaciteti u seljačkim domaćinstvima, objektima za robinzonski smještaj, veći su kapaciteti u hostelima, planinarskim domovima. Primjećuje se veća raznolikost u ponudi smještajnih kapaciteta, što je dijelom posljedica detaljnije kategorizacije i statističke obrade podataka, ali i raznovrsnije ponude i potražnje.

Tablica 3. Smještajni kapaciteti Gorskog kotara 2022. godine

Vrsta objekta 2022.	BROJ POSTELJA
Hotel	99
Pansion	53
Objekti na OPG-u (seljačkom domaćinstvu)	26
Kamp	41
Objekti u domaćinstvu	1 733
Kuća za odmor	123
Apartman	63
Studio apartman	12
Hostel	207
Lovački dom	107
Objekt za robinzonski smještaj	15
Planinarski dom	368
Prenočište	90
Soba za iznajmljivanje	239
Kuća za odmor (vikendica)	1 889
UKUPNO POSTELJA:	5065

Izvor: Turistička zajednica Gorskog kotara

Značajan je i broj postelja u kućama za odmor što je česta pojava u hrvatskom turizmu. Naime, vikendice se često koriste i za iznajmljivanje, a takva pojava prisutna je u svim turističkim regijama Republike Hrvatske.

Turizam se na području Gorskog kotara počeo razvijati relativno kasno, u drugoj polovici 20. stoljeća, a bio je povezan s Primorskom turističkom regijom. Ipak, naznake turističkih

aktivnosti počele su i ranije. Tako je, npr. 1913. u Mrkoplju organiziran prvi skijaški tečaj u Republici Hrvatskoj (Vukonić, 2005.). U početku se turistički razvoj temeljio primarno i isključivo na prirodnim turističkim atrakcijama. Planinski prostor privlačio je brojne planinare, o čemu svjedoči i podatak da je 1948. počela izgradnja planinarskog doma na Petehovcu kod Delnica (Vukonić, 2005.). Osim toga, atraktivnosti planinskog prostora Gorskog kotara pridonijelo je i proglašenje područja Risnjaka nacionalnim parkom 1953. godine.

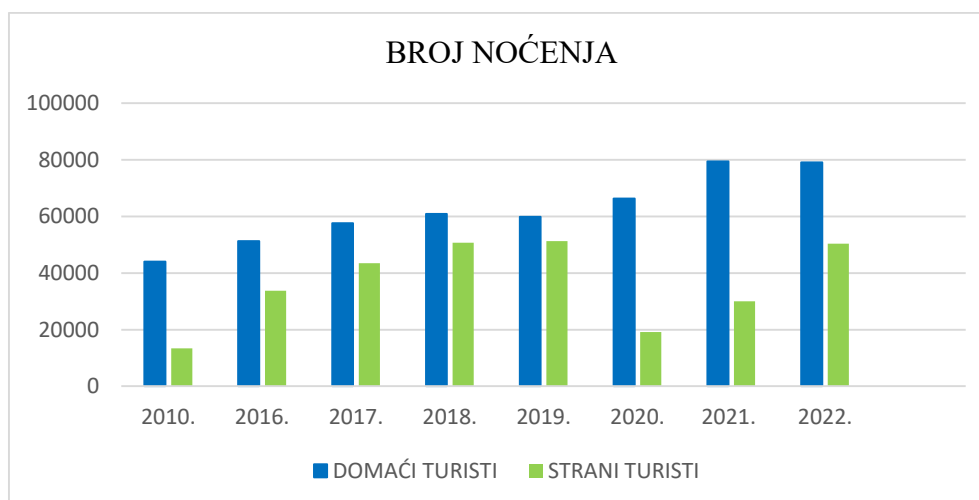
Turistički razvoj Gorskog kotara u suvremenom razdoblju, osobito u 21. st., karakterizira lagani rast turističkog prometa. Brojni turisti željni su istraživanja „novih“ područja koja se nalaze u Gorskom kotaru pa se njihov broj kontinuirano povećava (tablica 4).

Tablica 4. Kretanje ukupnog broja turističkih dolazaka i noćenja u Gorskom kotaru od 2010. do 2022. godine

	BROJ NOĆENJA		UKUPNO	BROJ TURISTIČKIH DOLAZAKA		UKUPNO
	Domaći turisti	Strani turisti		Domaći turisti	Strani turisti	
2010.	44 088	13 443	57 531	16 513	2 522	19 035
2016.	51 323	33 799	85 122	17 809	13 824	31 633
2017.	57 556	43 529	101 085	20 511	17 513	38 024
2018.	60 835	50 695	111 530	21 987	18 803	40 790
2019.	59 826	51 326	111 152	22 930	18 822	41 752
2020.	66 344	19 190	85 534	21 068	4 995	26 063
2021.	79 414	30 060	109 474	31 585	9 535	41 120
2022.	79 048	50 407	129 455	31 349	14 871	46 220

Izvor: Turistička zajednica Gorskog kotara

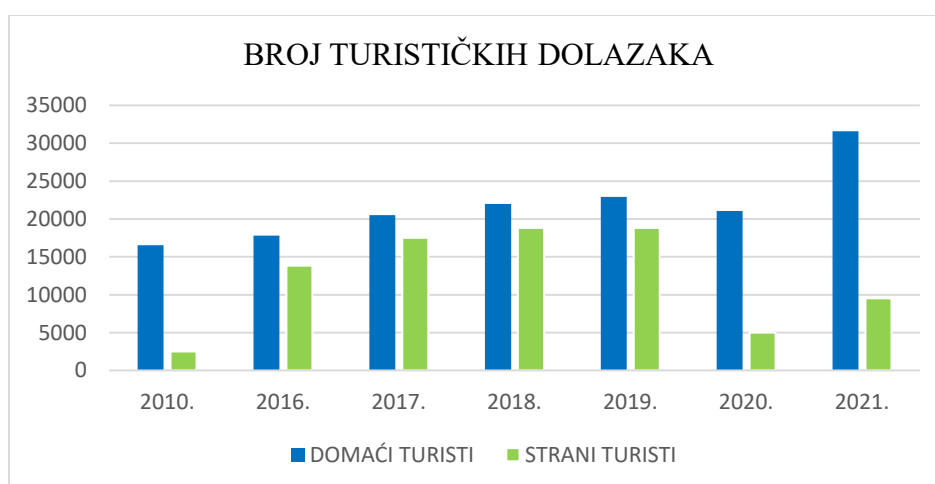
Povećava se broj i domaćih i stranih turista. Analizom kretanja broja turističkih dolazaka i turističkih noćenja vidljive su osnovne značajke turističkog prometa (slika 5). U strukturi turističkog prometa uočljivo je da je broj noćenja kao i broj turističkih dolazaka stranih turista u Gorskom kotaru manji od prometa domaćih turista. U najposjećenijim turističkim regijama Republike Hrvatske struktura je obrnuta.



Slika 5. Broj noćenja domaćih i stranih turista 2010. – 2022.
Izvor: Turistička zajednica Gorskog kotara

Najveća razlika u broju domaćih i stranih turista može se vidjeti u 2020. godini, kada je ujedno zabilježen i najmanji broj noćenja stranih turista. Glavni razlog bila je zabrana kretanja zbog bolesti, tj. pandemije COVID-19. Kod broja dolazaka turista, također najveću razliku uočavamo u istoj 2020. godini, gdje je stranih turista bilo samo 4 995, dok je domaćih turista bilo čak 21 068 (slika 6). I ta je velika razlika bila uvjetovana pandemijom Corona virusa i zabranama kretanja kako u Republici Hrvatskoj tako i u Europi, pa i u najvećem dijelu svijeta.

Zamjetno je da se ukupan broj turističkih dolazaka povećao i u odnosu na 2019. godinu, koja je rekordna turistička godina u Republici Hrvatskoj. U razdoblju od 2010. do 2022. porast turističkog prometa je iznosio čak 242,8%. U usporedbi sa 2019., ukupan broj turista 2022. povećao se za 10,7%, a noćenja za 16,4%.



Slika 6. Broj turističkih dolazaka domaćih i stranih turista 2010. – 2021.
Izvor: vlastita obrada autorice prema podacima turističke zajednice Gorskog kotara

Iz navedenih podataka može se zaključiti da se broj turista u Gorskom kotaru tijekom proteklih godina povećava, uz iznimku 2020. godine kada je došlo do znatnog smanjenja iz već spomenutih razloga.

Prosječni boravak turista je u 2022. iznosio 2,8 dana. Domaći turisti u prosjeku se zadržavaju 2,5 dana, a strani turisti dulje, tj. 3, 4 dana. Uspoređujući dužinu boravka 2010. i 2022., može se zaključiti da se prosječna dužina boravka smanjila s 3 dana na 2,8 dana. Dužina boravka turista na nekom području važna je zbog turističke ponude, sadržaja koji se nude u turističkom odredištu. Premda broj turističkih dolazaka i noćenja nisu jedini pokazatelji turističkog razvoja ipak ukazuju na trend(ove) i mogu pomoći u planiranju budućeg turističkog razvoja.

4. TURISTIČKA VALORIZACIJA PROSTORNIH RESURSA

Prirodni resursi su prirodna bogatstva pojedinog područja. To je sve što nas okružuje i bez čega život na zemlji ne bi bio moguć. Dio su čovjekovog životnog okoliša i neophodni su za njegov razvoj i život.

Prirodni resursi, gledajući s ekonomskog aspekta, mogu se podijeliti na obnovljive i neobnovljive resurse. Obnovljivi resursi su bogatstva koja su obnovljiva i koriste se bez opasnosti od potpunog iskorištenja. Pod obnovljive prirodne resurse podrazumijevaju se voda, šume i sunčeva energija. Neobnovljivi prirodni resursi koriste se u ograničenim količinama, a to su fosilna goriva i razne rude, koja se iskorištavanjem iscrpljuju.

Pojam prirodnih resursa veže se i uz turizam. To su prirodna dobra neke cjeline, prostora, a posjeduju atraktivnost koja može privući velik broj turista. To su flora i fauna, geomorfološki oblici, tla, klimatska obilježja, krajobrazna obilježja i hidrografski resursi. Atraktivni prirodni resursi najčešći su motiv za putovanja turista. U mnogim dijelovima svijeta, najposjećenije turističke destinacije su ujedno prirodni resursi osobitih karakteristika, vrlo često zaštićeni dijelovi prirode koji su i zbog same zaštite postali još atraktivniji. Najbolji primjeri su prirodni resursi koji su na UNESCO-vom popisu zaštićene prirodne baštine. Među njima se nalaze i dva zaštićena područja Republike Hrvatske, a to su Plitvička jezera koja su na UNESCO-vom popisu od 1979. godine i drevne iskonske bukove šume u području Dinarida, također na UNESCO-voj listi (od 2007.). Analiza provedenog istraživanja o stavovima turista koji dolaze u Hrvatsku (TOMAS Hrvatska 2019.) pokazuju da su prirodni resursi ključni i ujedno najčešći motiv za dolazak inozemnih turista u Hrvatsku.

Geomorfološki resursi obuhvaćaju sve reljefne raznolikosti površinskih i podzemnih oblika reljefa, a hidrografski resursi podrazumijevaju vodene površine i njihove osobitosti. Vode na kopnu (rijeke, potoci, jezera, bare kao i podzemne vode) privlače velik broj turista zbog svojih estetskih svojstava, ali i zbog rekreacije i aktivnosti koje pružaju, poput raftinga, veslanja, plivanja i drugih (Bilen, 1996).

Klima Gorskog kotara ima obilježja umjereno tople vlažne klime s toplim ljetima, što znači da ljeta nisu vruća što je pak posljedica veće nadmorske visine (Filipčić, 1998.). U vegetacijskom smislu, najrasprostranjenije su šume bukve i jele. S obzirom na takva klimatsko-vegetacijska obilježja, ovo područje je turistički atraktivno u ljetnom i u zimskom razdoblju.

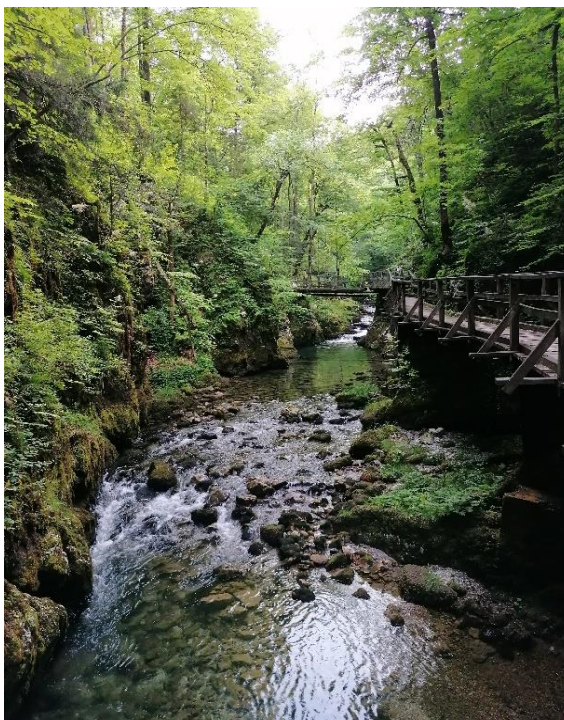
4.1. Turistička valorizacija prirodnih resursa Gorskog kotara

Turistička valorizacija prirodnih resursa podrazumijeva njihovo vrednovanje u turističke svrhe na nekom promatranom području. Gorski kotar je poznat po svojim bogatim i raznovrsnim prirodnim resursima i prirodnim ljepotama, uključujući šume, rijeke, jezera i planine, specifične krajobrazne, što ga čini atraktivnim odredištem za turizam i turiste u Republici Hrvatskoj. Najistaknutiji, najosjetljiviji i, uvjetno rečeno, najvrijedniji dijelovi prirodnih resursa Gorskog kotara su (zakonski) zaštićeni, kao npr. područje Risnjaka (Nacionalni park Risnjak), izvor rijeke Kupe te strogi rezervat Bijele i Samarske stijene. Međutim, to su samo neki od dijelova prirodne baštine koji su turistički atraktivni i kojima se promoviraju vrijednosti Gorskog kotara.

Glavni turistički resursi Gorskog kotara su planinsko-brdski prostori s prosječnom nadmorskom visinom između 700 i 900 metara. Unutar tog prostora nalaze se brojne rijeke i jezera. Najpoznatije su rijeka Kupa i Dobra, a od jezera Bajer, Lepenica, Lokvarsko, Čogrljevo jezero. Osim vodenih površina Gorskog kotara, brojni su zanimljivi podzemni krški oblici kao što su špilje. Jedna od najpoznatijih špilja je Lokvarka, ali zanimljive su i špilja Vrelo te Bukovac. Sutjeska Kamačnik i Vražji prolaz također su vrlo atraktivna, geomorfološki osobita i atraktivna odredišta turističkih posjeta.

4.1.1. Sutjeska Kamačnik

Sutjeska Kamačnik (sutjeska potoka Jasle) nalazi se u gradu Vrbovsko. To je ujedno i najveća turistička atrakcija ovog grada, a proglašena je zaštićenim krajolikom 2002. godine te su propisane mjere za očuvanje njezinih vrijednosti (Černicki, Forenbaher, 2012). Kamačnik se ulijeva u rijeku Dobru, a to je i sam „ulaz“ u sutjesku. Sredinom prošlog stoljeća, na utoku Kamačnika u Dobru ribolovno društvo podiglo je ribarsku kuću, a danas se na tom mjestu nalazi restoran. Staza za pješaćenje je uređena 1961. godine i dugačka je oko tri kilometra, a vodi uzvodno do izvora potoka Kamačnik (Opačić, 2015: 8). Na nekoliko mjesta u uskoj sutjesci izgrađeni su drveni mostići (slika 7).



Slika 7. Sutjeska Kamačnik
Izvor: fotografija autorice (fotografirano: 3.6.2022.)

Izvorište Kamačnika nalazi se na 405 metara dubine i jedan je od najdubljih izvora u Europi (Černicki, Forenbaher, 2012:60) (slika 8).



Slika 8. Izvor Kamačnika
Izvor: <https://www.telegram.hr/super1/life/kanjon-kamacnik-vikend-izlet/>
(pretraživano: 19.5.2023.)

Zbog bolje turističke valorizacije ovog prostora formirana je poučno-didaktička staza koja tumači prirodne značajke zaštićenog područja. Duž cijele šetnice postavljena je i *Panova staza*, koja predstavlja niz od pet zvučnih instalacija (slika 9). Osmišljena je kao akustična staza koja svojim posjetiteljima pruža uvid u igru zvuka. Na početku se nalazi gong, a zatim redom idu

ksilofon (koji se nalazi kod špilje), jelenov rog, potočne orgulje i puhova zvona.³ Zbog bogate flore i faune, formirana je i botanička staza, na kojoj se posjetioci mogu upoznati i educirati o brojnim biljnim i životinjskim vrstama ovog kraja.



Slika 9. Glazbeni instrument ksilofon
Izvor: fotografija autorice (fotografirano 4.4.2022.)

4.1.2. Zeleni vir i Vražji prolaz

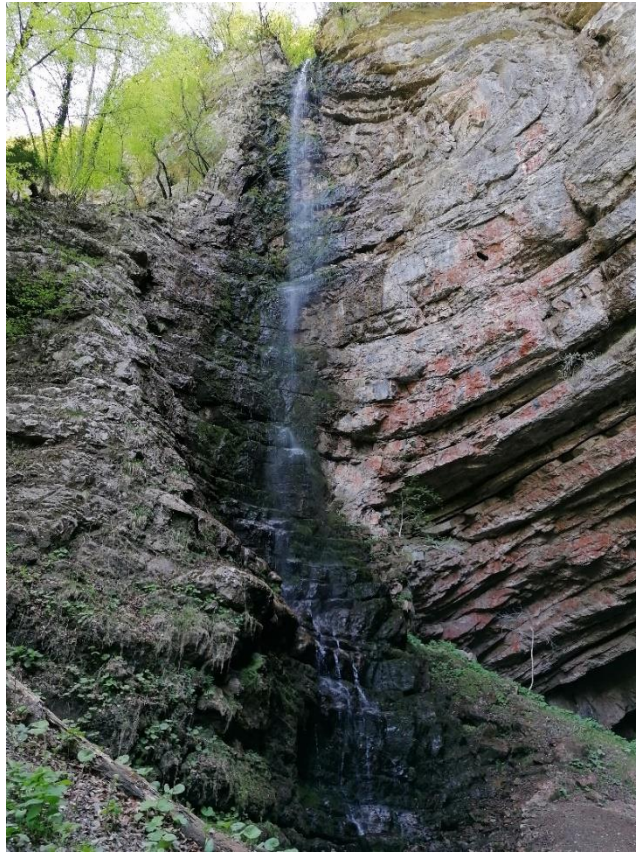
Zeleni vir i Vražji prolaz poznati su po geomorfološkim pojavama, kao što su visoki vodopad i brzaci. Nastanak takvih pojava uvjetovan je geološkim sastavom, tj. karbonatnim stijenama. Slojeve vapnenaca voda svojim djelovanjem oblikuje i tako nastaju zanimljivi geomorfološki oblici. Zbog geomorfoloških osobitosti, ovo područje je zaštićeno kao geomorfološki rezervat i značajni krajobraz 1962. godine (Opačić, 2015).⁴

Značajni krajobraz Zeleni vir najpoznatiji je po slapu koji je dugačak oko 70 metara, a on nastaje od vode dvaju potoka koji se ruše niz visoku stijenu koja je, u geološkom smislu, građena od mezozojskih sedimenata (slika 10). Jedan krak brzo nestaje u usjeku, dok se

³ Na žalost, neki instrumenti su uništeni zbog oštre zime, dok su neki uklonjeni zbog samog renoviranja šetnice.

⁴ Službeni koncesionar izletišta je lokalna razvojna agencija *Pins d.o.o.*

drugi ruši u obliku slapa i ulijeva u potok Curak. Kraj samog slapa, nalazi se špilja iz koje izvire potok, dok se u drugom dijelu špilje nalazi maleno jezero.



Slika 10. Slap u Zelenom viru
Izvor: fotografija autorice (fotografirano: 6.7.2021.)

Vražji prolaz atraktivan je prostor, zanimljiv posjetiteljima gdje se mogu vidjeti rijetki prizori⁵ (slika 11). Na „kraju“ Vražjeg prolaza, nalazi se ulaz u špilju Muževa hiša. Špilja je dugačka oko dvjesto metara, a na samom kraju nalazi se dvorana s jezercem. Uz nastanak imena i naziv špilje postoje dvije priče. Po starijoj priči, špilja je ime dobila po čovjeku „možaku“ koji se skrivao u špilji na kraju prolaza i ljudima je pomagao kao dobri šumski duh, pretvarajući se u grane i korijenje. Druga priča govori da se u špilji skrivao muškarac, odnosno „muž“, pred ljudima koji su ga iskorištavali pa je tako dobila naziv „Muževa kuća“ ili „hiša“.⁶ Zanimljive stare priče mogu poslužiti u pripovijedanju i predstavljanju ovog iznimno zanimljivog krajobraza za potrebe turizma kroz tzv. *storytelling*, kako bi se posjetiocima približila i predočila stalna povezanost lokalnog stanovništva i prirodne baštine.

⁵ Nažalost, zbog velike poplave i velikih količina vode, na nekim dijelovima, željeznih stepenica više nema.

⁶ Izvor: <https://zelenivir.com.hr/> (pretraživano: 3.6.)



Slika 11. Pogled na srušene mostiće u Vražijem prolazu
Izvor: fotografija autorice (fotografirano 28.12.2022.)

4.1.3. Bijele i Samarske stijene

Bijele i Samarske stijene proglašene su strogim prirodnim rezervatom 1985. godine (Magaš, 2013). To je najstroži oblik zaštite prirode u Republici Hrvatskoj. Ovo zaštićeno područje je sačuvano u svom prirodnom, izvornom obliku i gotovo je nepromijenjeno. Svrha ovakve zaštite je da se prirodno stanje ne mijenja nekim ljudskim djelatnostima, odnosno da se prostor očuva u izvornom obliku. Područje rezervata obuhvaća površinu oko 1.200 ha. Bijele i Samarske stijene predstavljaju jedinstven krški fenomen u Hrvatskoj. Nalaze se jugoistočno od Mrkoplja, u središnjem dijelu Velike Kapele. Do Bijelih i Samarskih stijena se može doći od Mrkoplja te od Jasenka, mjesta u blizini Ogulina.

To je teško prohodno područje bujnih šuma i raznih krških oblika. Vrhovi su stjenoviti, oštri i odvojeni brojnim rasjedima, pukotinama i provalijama. Sam vrh visok je 1 335 metara i s njega se pruža pogled na Bjelolasicu i Klek. Na ovom području nema potoka ili izvora. Osim nadzemnih oblika, postoji i mnogo podzemnih krških oblika poput jama i špilja.

Najpoznatiji su „kameni prsti“, a oni ujedno i predstavljaju simbol Bijelih stijena (slika 12). Riječ je o nizu od pet kamenih stupova, koji su uzdignuti, a izgledaju kao prsti koji se pružaju prema nebu. Poznat je i dolac s „kapelicom“ koji je amfiteatralno zatvoren sa svih strana okomitim stijenama. One su visoke oko 50 metara, a tu se ulazi kroz uzak prolaz ispod stijene „Slonova brada“. Od ulaza u dolac s „kapelicom“ nastavlja se Vihoraški put, a poznat je kao jedan od najtežih planinarskih puteva.

Glavna karakteristika biljnog svijeta ovog rezervata su bujne šume koje se prostiru u krškom prostoru. Najrasprostranjeniju šumsku zajednicu čine šume bukve i jele. Isto tako, šumsku zajednicu karakteriziraju i biljne vrste poput runolista, kranjskog ljljana, lovorastog likovca te mnoge druge vrste. Zbog bogate vegetacije, ovo područje je povoljno stanište za mnoge životinjske vrste. Neke od najbrojnijih su smeđi medvjed, vuk, jazavac, planinska gušterica, crni daždevnjak, crna riđovka i druge.



Slika 12. Kameni prsti

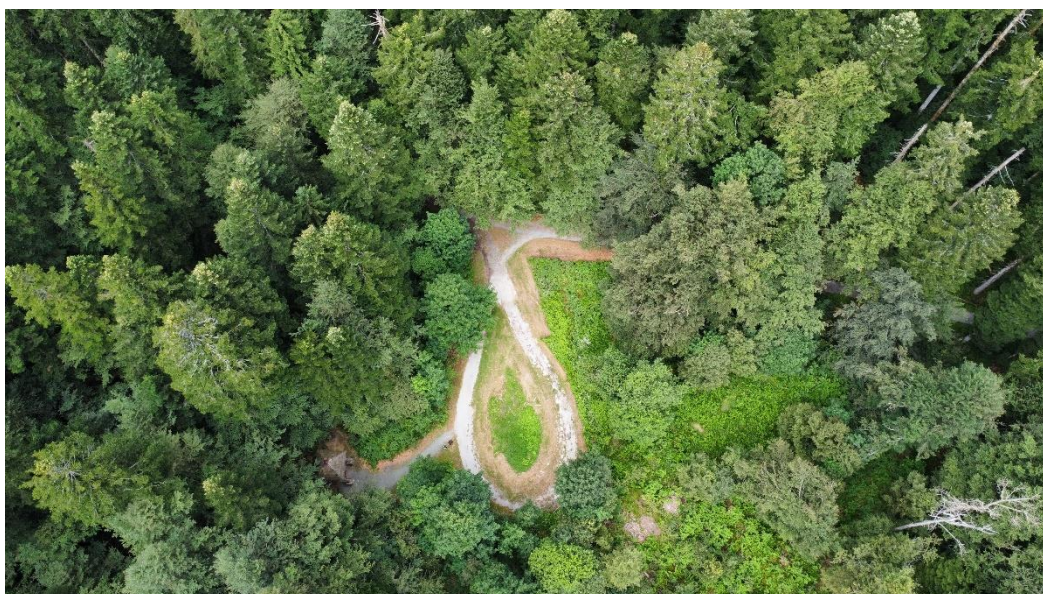
Izvor: <https://hkm.hr/zeleni-biseri/bijele-i-samarske-stijene-strogi-prirodni-rezervat-u-zelenom-srcu-hrvatske/>
(pretraživano: 27.5.2023.)

4.1.4. Nacionalni park Risnjak

Odlukom Sabora Republike Hrvatske, 1953. godine Risnjak je proglašen nacionalnim parkom (Magaš, 2013). Područje nacionalnog parka je, od tada do danas, povećano po površini, a obuhvaća, osim planinskog masiva Risnjaka sa Snježnikom, i gornji tok rijeke Kupe sa izvorom Kupe. „Na krajnjem sjeverozapadnom dijelu Gorskog kotara uzdižu se stjenoviti planinski vrhunci koji čine prirodnu barijeru između Gorske i Primorske Hrvatske.“ (Opačić, 2015:20).

Na području Parka nalaze se brojne prirodne geomorfološke, reljefne, biološke posebnosti i prirodni fenomeni. „Josip Schlosser Klekovski, botaničar koji je živio i djelovao u 19. stoljeću, jedan je od prvih planinara koji je otkrivao divljine Risnjaka te ondje bilježio mnoge biljne vrste na koje je nailazio.“ (Opačić, 2015:24). Tako je u njegovu čast, na vršnoj stijeni, 1952. godine uklesan taj natpis. Njemu u čast je i planinarski dom dobio naziv.

Što se tiče reljefnih i geomorfoloških posebnosti, iznimno je upečatljiv sam vrh Risnjaka. On je kamenit i bez vegetacije, koja inače dominira cijelim područjem. Najviša točka, tj. najviši vrh je Veliki Risnjak koji se nalazi na 1 528 metara nadmorske visine.⁷ Zanimljivi su i drugi vrhovi i kukovi koji su ogoljeli, a predstavljaju pravu suprotnost zelenim bujnim šumama (slika 13).



Slika 13. Pogled na Risnjak iz ptičje perspektive
Izvor: fotografija autorice (fotografirano 10.7.2022.)

Na području Nacionalnog parka Risnjak česte su pojave klanci, usjeci i ponikve. Važno je istaknuti i brojne udoline obrasle gustom vegetacijom. Najpoznatije su Lazac i Leska (slika 14). Na području udoline Leska uređena je i otvorena za javnost 1993. godine Staza Leska, a počinje nedaleko od upravne zgrade Nacionalnog parka Risnjak u Crnom Lugu. Dugačka je 4,2 kilometara, a uz stazu su postavljene informativne ploče koje služe posjetiteljima za bolje upoznavanje prirodne i kulturne baštine.

⁷ Izvor: <https://www.np-risnjak.hr/opce-informacije/> (pretraživano: 29.5.)

Geografski položaj Risnjaka značajan je klimatski modifikator koji utječe na klimatska obilježja ovog područja. S jedne strane, nalazi se blizu mora, tj. njegovi zapadni dijelovi su pod utjecajem mora, a središnji i istočni dio pod utjecajem je kontinentalnog područja (Bilić, 1998). Takav odnos klimatskih uvjeta utječe na biološke i ekološke prilike na ovom području. Klimatski elementi poput vjetra, padalina (kiše i/ili snijega) i temperature zraka imaju mnoge specifičnosti.

Prosječna godišnja temperatura zraka iznosi oko $6,5^{\circ}\text{C}$ (Bilić, 1998). Na području Parka, prosječna godišnja količina padalina iznosi oko 3 500 mm. Ljeta su kratka i umjereno topla, a zime su hladne i duge. Velika količina padalina na području parka gubi se u podzemlju kroz vodopropusnu, vapnenačku podlogu. To je tipična krška podloga, koju najvećim dijelom čine vapnenačke stijene, a u manjoj mjeri i dolomitne stijene. U nižim dijelovima Parka podlogu čine vodonepropusni slojevi. Najvažniji i najsnažniji je izvor rijeke Kupe, koji je proširenjem granica zaštićenog područja, postao sastavni dio Nacionalnog parka.

Nacionalni park Risnjak ima najmanji broj posjetitelja u usporedbi s ostalim nacionalnim parkovima u Hrvatskoj što s jedne strane omogućuje bolju zaštitu, ali ukazuje na nedovoljnu turističku valorizaciju.

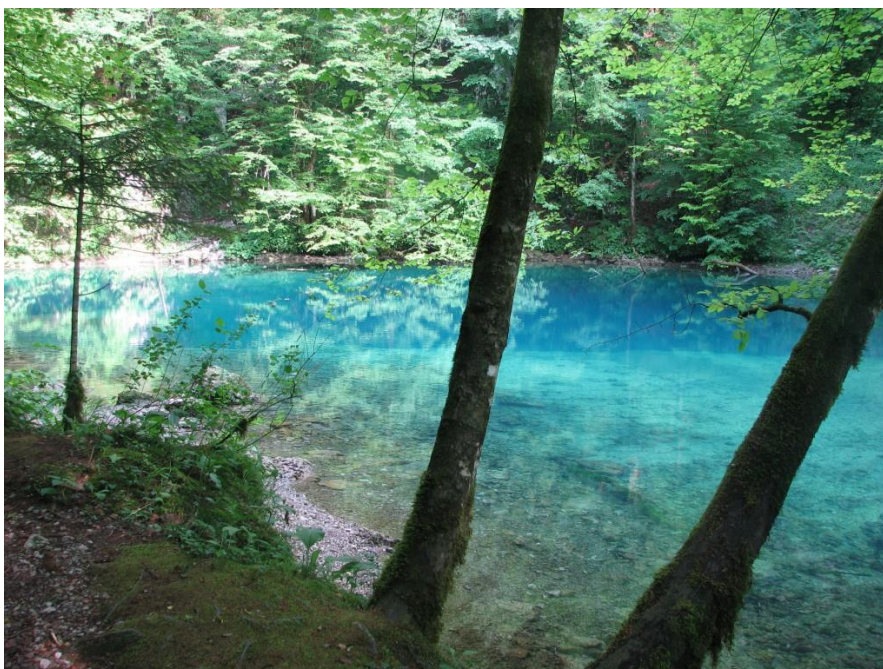


Slika 14. Drvena kućica na stazi Leska
Izvor: fotografija autorice (fotografirano 10.7.2022.)

4.1.5. Izvor Kupe

Izvor rijeke Kupe nalazi se na području Nacionalnog parka Risnjak, u blizini državne granice sa Slovenijom. Okružen je bujnim zelenim šumama i prekrasnim prirodnim krajolicima, što ga čini posebno slikovitim (prizorom) (slika 15).

Područje je 1963. godine proglašeno zaštićenim spomenikom prirode⁸, a jedno je od najjačih, najrasprostranjenijih i najdubljih hrvatskih vrela. Nalazi se na nadmorskoj visini od 321 m. Uz izvor rijeke Kupe formirane su dvije staze. Jedna staza kreće iz sela Razloge, koje se nalazi u blizini Crnog Luga, a dugačka je oko 2 kilometra. U početku staze put je blagog nagiba, a zatim se strmo spušta. Staza je većim dijelom godine prohodna, jedino je u proljeće ili jesen, zbog obilnih kiša, ponekad zatvorena.⁹



Slika 15. Izvor Kupe

Izvor: <https://www.np-risnjak.hr/kupa/> (pretraživano: 20.6.2023.)

Druga staza počinje kod sela Hrvatsko, u blizini granice sa Slovenijom, a dolazi se iz smjera Delnica i Broda na Kupa.¹⁰ Ova staza dugačka je oko 5 kilometara. Prvi dio naziva se Ribička staza koja prati tok rijeke. Na drugom dijelu staze nalazi se *Rodna kuća rijeke Kupe*. To je

¹⁰ Izvor: <https://www.np-risnjak.hr/kupa/> (pretraživano: 20.6.)

centar za posjetitelje gdje se posjetitelji mogu informirati i educirati o rijeci Kupi.¹¹ Kao najduža hrvatska rijeka čiji izvor i ušće je u Hrvatskoj (294 km) čini prirodnu i turističku atrakciju.

Mnogi posjetitelji dolaze u ovo područje kako bi uživali u miru i prirodnim ljepotama okoliša. Izvor Kupe također je prikladno mjesto za razne aktivnosti na otvorenom, uključujući planinarenje, hodanje i fotografiranje. Osim toga, rijeka Kupa poznata je po izvrsnoj kvaliteti vode, što je čini popularnim odredištem za ribolov, vožnju kajakom i kanuom.

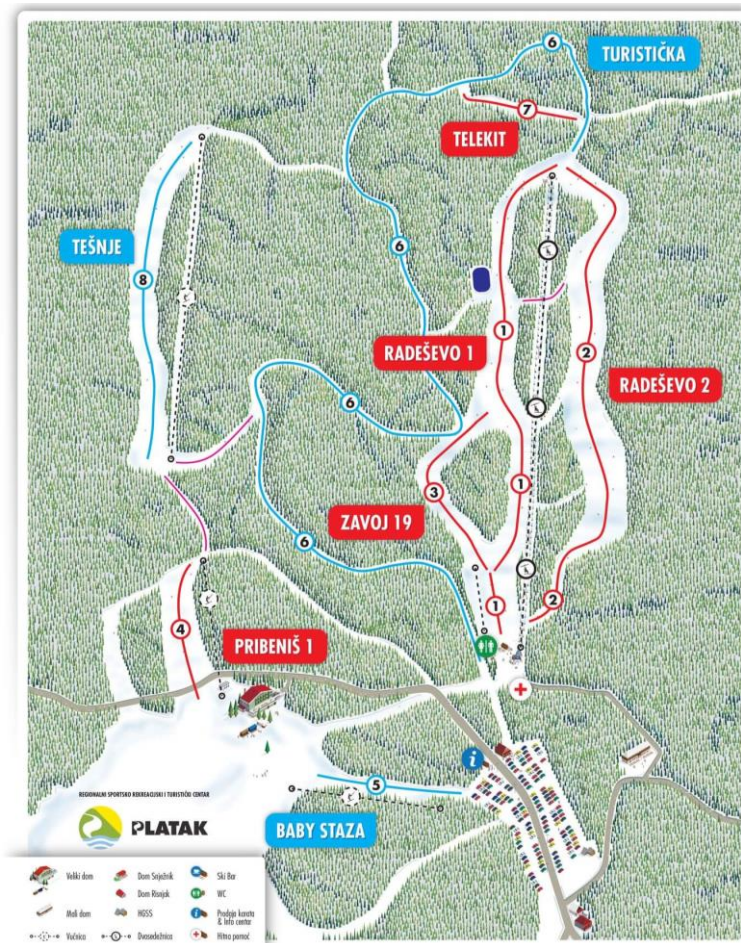
4.1.6. Platak

Platak je popularno skijalište koje se nalazi u Gorskom kotaru. Smješten je na obroncima planinskog masiva Risnjak, a posjetiteljima nudi razne aktivnosti na otvorenom, u prirodnom okruženju, na prosječnim nadmorskim visinama između 1 100 i 1 300 metara. Ovo je izletničko područje posebno atraktivno zbog blizine riječke urbane regije. Područje Platka posjećeno je ne samo u zimskim mjesecima zbog skijanja i sanjkanja već i u ljetnim mjesecima kada su moguće brojne aktivnosti na otvorenom (biciklističke staze, trim staze, itd.). Ipak, najpoznatije je kao skijalište. Ukupna dužina skijaških staza iznosi nešto više od pet kilometara, a staze su namijenjene za alpsko skijanje. Ima jednu žičaru, dvije vučnice i tri pokretne trake. Prva vučnica podignuta je 1966. godine (Bilić, 1998).

Na Platku ima nekoliko skijaških staza pogodnih za različite razine skijaških vještina, uključujući početnike, srednje skijaše i napredne skijaše. Staze (8) koje se nalaze na Platku su Radeševo 1, Radeševo 2, Turistička staza i Zavoj 19, a postoje još Baby staza, Tešnje i Pribeniš (slika 16).¹²

¹¹ Nažalost, do izvora trenutno nije moguće doći zbog prekida pješačke staze, odnosno zbog srušenog mosta.

¹² Izvor: <https://platak.hr/informacije-o-stazama-i-zicarama/> (pretraživano 3.7.)



Slika 16. Prikaz skijaških staza na Platku

Izvor: <https://platak.hr/informacije-o-stazama-i-zicarama/> (pretraživano:3.7.2023.)

Tijekom ljetnih mjeseci, sve staze su također vrlo atraktivne za ljubitelje prirode. Na ovom području nude se brojne pješačke i brdsko biciklističke staze, omogućujući posjetiteljima da istražuju gotovo cijelu regiju Gorskog kotara (slika 17). Bujne šume, livade i panoramski pogled čine ga idealnim mjestom za avanture i boravak na otvorenom. S obzirom na udaljenost od svega 30 km od Rijeke, Platak ima veliki broj posjetitelja iz riječke urbane regije.



Slika 17. Prikaz Platka u ljetnim mjesecima
Izvor: <https://platak.hr/ljeto.html> (pretraživano: 3.7.2023.)

4.1.7. Snježnik

Snježnik je dio izdvojenog krškog dinarskog grebena i nalazi se na nadmorskoj visini od 1 506 metara. Taj je krški greben okružen livadama, a ime je dobio po velikoj količini snijega koji se zadržava do kasno u proljeće.¹³

Snježnik nudi izniman panoramski pogled na okolne planine, šume i doline (slika 18). Uspon na vrh Snježnika je izazovno, ali korisno iskustvo. Staza je dobro označena i vodi kroz raznolike krajolike, uključujući guste šume i planinske livade. Putovanje do vrha Snježnika obično počinje iz sela Razloge, koje služi kao baza za planinare. Pješaćenje stazom traje nekoliko sati, ovisno o kondiciji i tempu. Snježnik je bogat različitom florom i faunom, uključujući stabla bukve i jele, poljsko cvijeće te neke divlje životinje. U samoj blizini vrha nalazi se prirodno stanište runolista.

Sa vrha Snježnika za vedrog dana moguće je vidjeti i Jadransko more. „Položaj Snježnika na klimatskoj granici ima za posljedicu česte i nagle vremenske promjene u hladnijoj polovini godine.“ (Poljak, 1996:243). Na samom vrhu često puše neugodan vjetar, bura najčešće. U blizini vrha nalazi se i planinarska koliba u kojoj se može odmoriti ili prenoćiti.

¹³ Izvor: <https://www.hps.hr/info/hrvatski-vrhovi/snjeznik-vrh/> (pretraživano: 4.7.2023.)



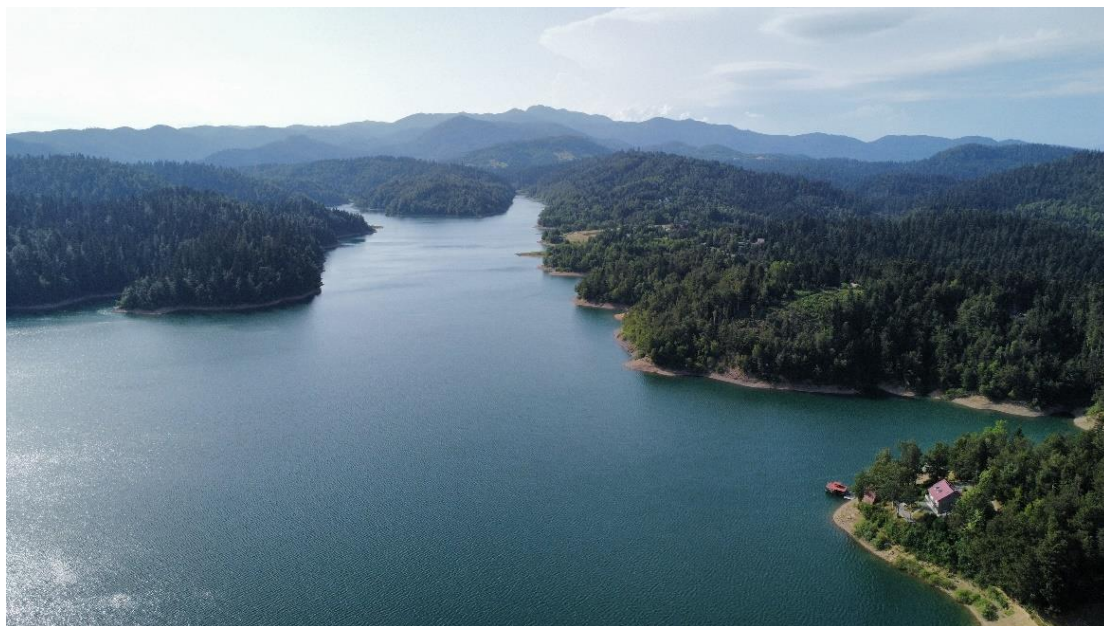
Slika 18. Pogled s vrha Snježnika

Izvor: <https://www.hps.hr/info/hrvatski-vrhovi/snjeznik-vrh/> (pretraživano: 4.7. 2023.)

4.1.8. Lokvarsko jezero

Lokvarsko jezero je umjetno jezero koje se nalazi u Gorskom kotaru. Smješteno je u blizini mjesta Lokve, okruženo gustom šumom i valovitim brežuljcima. Nastalo je početkom 20. stoljeća pregrađivanjem Lokvarske rijeke. Jezero služi kao akumulacija i popularno je rekreacijsko područje, za lokalno stanovništvo i posjetitelje.

Ovo jezero nudi mogućnosti za razne aktivnosti na vodi, poput plivanja, ribolova i vožnje čamcem (Bilić, 1998). Količina vode pri najvećem vodostaju iznosi oko 40 000 000 m³, a dubina je mjestimično oko 40 metara. Ljubitelji ribolova mogu okušati sreću s vrstama poput pastrve i šarana jer je jezero dobro poribljeno. Jezero okružuje šetnica koja posjetiteljima predstavlja ugodnu zonu za hodanje, a mogu koristiti i biciklističku stazu. Duž šetnice nalaze se klupe i mjesta za odmor, a područje oko jezera također je povoljno za planinarenje, sa stazama koje vode kroz okolne šume, nudeći slikovite vidike i svjež zrak (slika 19).



Slika 19. Lokvarsko jezero
Izvor: fotografija autorice (fotografirano: 20.8.2022.)

Tijekom zimskih mjeseci, kada se jezero zaledi, Lokve postaju popularno odredište za klizanje i ribolov u ledu. Zaleđeno jezero i snijegom prekriven krajolik stvaraju čarobnu zimsku atmosferu.

Tijekom 2023. godine, u ljetnim mjesecima, voda je ispuštena iz jezera zbog održavanja hidroenergetskog sustava Vinodol i kako bi se očistilo dno jezera (slika 20). Posljednji put jezero je ispražnjeno prije 22 godine, kada su otkriveni ostaci kuća i ostaci stare ceste Lujzijane, odnosno ostaci nekadašnjeg naselja Srednji Jarak.



Slika 20. Pogled na dno Lokvarskog jezera
Izvor: fotografija autorice (fotografirano: 22.7.2023.)

4.1.9. Jezero Bajer

Jezero Bajer se nalazi u blizini mjesta Fužine. To je umjetno, akumulacijsko jezero. Nastalo je pedesetih godina 20-og stoljeća izgradnjom brane u nekadašnjoj dolini ponornice, rijeke Ličanke. Prvobitna namjena bila je očuvanje voda ovog kraja i korištenje za gospodarski razvoj. Jezero ima dubinu od 2 do 7 metara.¹⁴

Fužine su naselje koje je danas popularno turističko odredište i nudi mirno utočište u slikovitom prirodnom okruženju (slika 21). Jezero Bajer okruženo je atraktivnom šetnicom, dugačkom oko 6 kilometara. U ljetnim mjesecima voda je topla i ugodna za kupanje, za vožnju čamcem ili jedrenje (Černicki, Forenbaher, 2012:71).

¹⁴ Izvor: <https://gorskikotarbike.com/atrakcije/jezero-bajer/> (pretraživano: 25.7.)



Slika 21. Jezero Bajer
Izvor: fotografija autorice (fotografirano 20.5.2022.)

No, osim jezera Bajer, postoje i dva akumulacijska jezera, a to su Lepenica i Potkoš. Lepenica je najdublje jezero među ova tri (slika 22). U njemu je održano svjetsko prvenstvo u orijentacijskom ronjenju 1989. godine, a 2007. godine organiziran je Svjetski kup u orijentacijskom ronjenju.¹⁵



Slika 22. Pogled na jezero Lepenica
Izvor: <https://gorskikotar.hr/jezera/> (pretraživano: 25.7.2023.)

Jezero Potkoš je najmanje, ali i najmlađe akumulacijsko jezero (slika 23), izgrađeno 1985. godine, a nalazi se između naselja Fužine i Lič, u podnožju planine Bitoraj. Turistički je

¹⁵ Izvor: <https://gorskikotarbike.com/atrakcije/jezero-bajer/> (pretraživano: 25.7.)

značajno jer ima puno prostora na kojem posjetitelji mogu provoditi svoje slobodno vrijeme, a moguće je i prošetati jezerom jer se uz jezero nalazi šetnica.



Slika 23. Jezero Potkoš

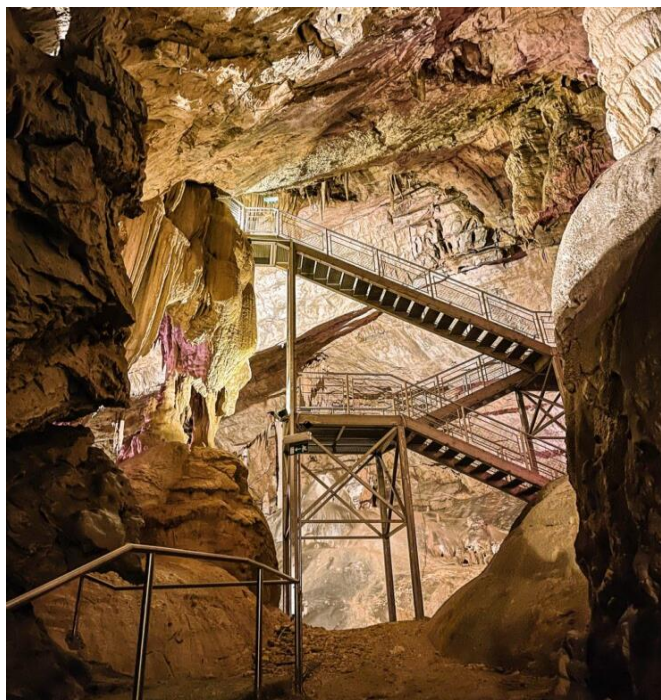
Izvor: <https://gorskikotar.hr/jezera/> (pretraživano: 25.7.2023.)

4.1.10. Špilja Lokvarka

Jakov Bolf Talijanetov bio je prvi koji je otkrio špilju Lokvarku još davne 1912. godine (Opačić, 2015). Otkrivena je sasvim slučajno prilikom iskapanja vapnenca. Geolog Josip Poljak prvi ju je istražio i dao joj naziv Lipa po brdu Debela Lipa. Kako je vrijeme prolazilo, ime joj je izmijenjeno jer se špilja ne nalazi na brdu Debela Lipa već se nalazi na brdu Kameniti vrh.¹⁶

Nalazi se dva kilometra od samog centra u Lokvama. Špilja se sastoji od šest prostorija, a samo su četiri otvorene za posjetitelje (Opačić, 2015:11). Duljina, do sada otvorenih, dvorana iznosi 1 179 metara, a dubina 275 metara. Temperatura unutar špilje je konstantna i kreće se između 7 i 9° C (slika 24).

¹⁶ Izvor: <http://lokvarka.hr/spilja-lokvarka> (pretraživano: 27.7.)



Slika 24. Špilja Lokvarka
Izvor: Under Dreamskies (pretraživano: 29.7.2023.)

4.1.11. Špilja Vrelo

Špilja Vrelo nalazi se u Fužinama, a otkrivena je 1950. godine prilikom izgradnje akumulacijskog jezera Bajer (Opačić, 2015).¹⁷ Prve podatke o špilji dao je Vladimir Redenšek jer je bio prvi koji je ušao u špilju (Božić i suradnici, 2010). Uređena je za posjetitelje 1998. godine s novom rasvjetom te pješačkom stazom i mostićima. Špilja je u potpunosti ravna, tj. nema dvorana na različitim visinama i upravo zbog toga lako je dostupna svim posjetiteljima (slika 25).

Nadmorska visina ulaza nalazi se na 730 metara, a dužina špilje iznosi oko 300 metara, od kojih je 180 metara uređena za posjetitelje (Opačić, 2015:11). Bogata je špiljskim ukrasima, a veliku vrijednost daje joj voda, odnosno izvor, jezero i ponor. Špilja Vrelo je podzemni prostor bez prirodnog ulaza, a sastoji se od glavnog kanala i dva bočna kanala. Temperatura zraka u špilji ljeti se kreće oko 8° C, dok se zimi temperatura spušta ispod 0° C (Božić i suradnici, 2010).

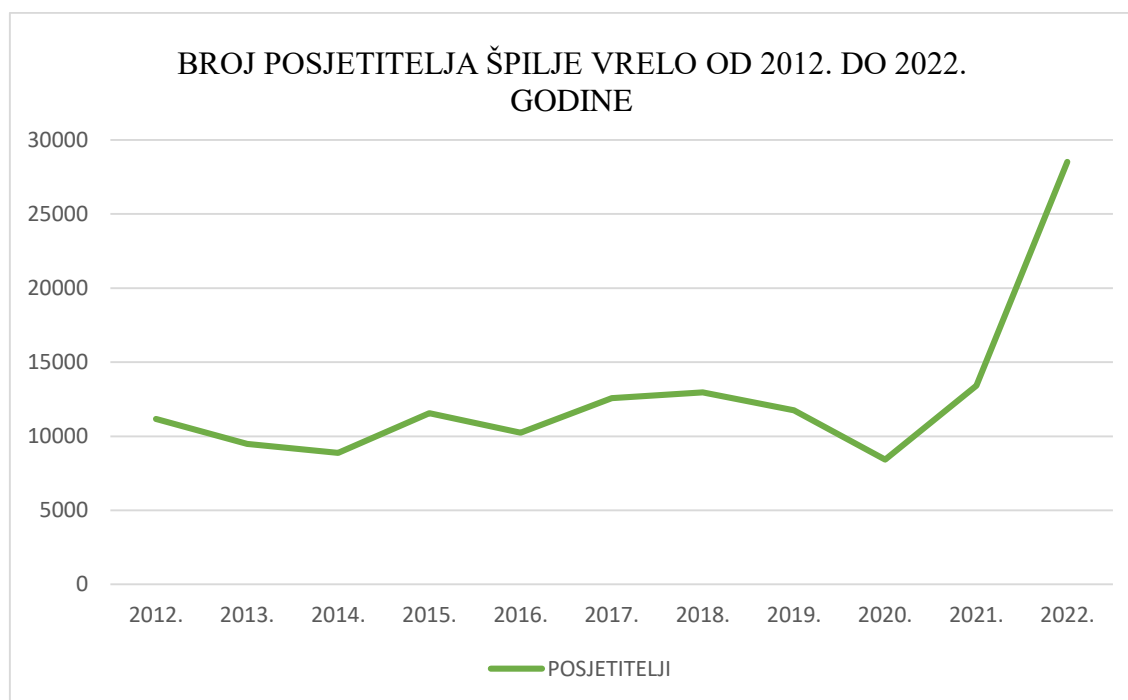
¹⁷ Nazivaju je i „Postojna u malom“ zbog raznolikih oblika.



Slika 25. Špilja Vrelo

Izvor: Turistička zajednica Gorskog kotara (pretraživano: 2.10.2023.)

Špilja Vrelo vrlo je posjećena zbog svoje dostupnosti i opremljenosti, a broj posjetitelja stalno raste. Godine 1998. špilju je posjetilo 2 200 turista. Deset godina kasnije, 2008. godine, broj posjetitelja u špilji iznosio je 11 587, što je veliko povećanje. Broj posjetitelja u prosjeku se u prvoj dekadi 21. st. kretao između 8 000 i 10 000 godišnje (Božić i sur., 2010). Prema podacima Turističke zajednice Kvarner, broj posjetitelja u špilji Vrelo u 2022. godini bio je 28 519, što u odnosu na 1998. godinu čini veliko povećanje. Uočljivo je da se od 2021. godine broj posjetitelja naglo povećavao, odnosno udvostručio u odnosu na 2012. (slika 26).



Slika 26. Kretanje broja posjetitelja u špilji Vrelo od 2012. do 2022.
Izvor: podaci turističke zajednice Fužine

4.2. Turistička valorizacija kulturnih resursa

Kulturni resursi ili antropogeni turistički resursi su pojave, objekti, događanja i procesi koji kod čovjeka stvaraju potrebu za turističkim kretanjem kako bi zadovoljio svoje kulturne potrebe. Kulturni resursi su oni koje je stvorio čovjek. Te resurse je moguće podijeliti na kulturno-povijesne, etnosocijalne, umjetničke, manifestacijske i ambijentalne resurse (Bilen 1996). Kulturno-povijesni resursi odnose se na spomenike, građevinske objekte te tehnološka i umjetnička dostignuća, koje ujedno privlače različite skupine turista. Kulturno-povijesne atrakcije dio su ukupnih turističkih atrakcija.

Etnosocijalni resursi odnose se na materijalnu i duhovnu kulturu nekog naroda: kada su nastali, kakvi su običaji naroda, koje su pjesme pjevali i igre igrali, kako je izgledala narodna nošnja i slično, kao dio nematerijalne kulturne baštine (Bilen 1996). U suvremenom turizmu sve je značajnija i gastronomija, kao dio turističke ponude. Gorski kotar ima raznoliku kulturnu baštinu, a čine je brojni kulturno-povijesni spomenici, sakralni objekti i tradicijski običaji.

4.2.1. Crkva sv. Nikole

Gorski kotar poznat je po brojnim crkvama i kapelicama, a jedan od najstarijih sakralnih spomenika nalazi se u Brod Moravicama. Crkva sv. Nikole (slika 27) datira iz 1434. godine, a

njezin zvonik služio je kao obrambeni toranj i datira još iz 1600. godine (Bilić, 1998:58). „Nekadašnja obrambena funkcija tog tornja osjeća se u masivnosti i zatvorenosti njegovih zidova i ploha.“ (Škiljan, 2012:9). Završno oblikovanje crkve bilo je u 19. stoljeću, a 2004. godine proglašena je kulturnim dobrom Hrvatske (prema Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara Republike Hrvatske).¹⁸



Slika 27. Crkva sv. Nikole
Izvor: fotografija autorice (21.9.2023.)

4.2.2. Spomenici kulture

Na području Gorskog kotara ističu se i brojni spomenici kulture, a jedan od njih je dvorac Stara Sušica (slika 28). Smješten je u blizini Ravne Gore, a nalazi se na 800 metara nadmorske visine. Dvorac se prvi puta spominje u 14. stoljeću, za vrijeme napada Turaka. Danas je dvorac u vlasništvu grada Rijeke, služi kao dječje odmaralište (Černicki, Forenbaher, 2012) i nudi niz prikladnih programa za posjetitelje. Od poznatijih dvoraca još su vrlo zanimljivi dvorac

Zrinskih u Čabru iz 17. stoljeća, Kaštel Zrinskih u Brodu na Kupi i Frankopanski kaštel u Severinu na Kupi (Bilić, 1998), a i danas su dostupni za posjetitelje.



Slika 28. Dvorac Stara Sušica
Izvor: Putovima Frankopana (pretraživano: 21.9.2023.)

4.2.3. Hidroelektrana „Zeleni Vir“

Hidroelektrana Zeleni Vir (slika 29) izvedena je po nacrtima Valerija Reisznera, po čijim je nacrtima građena i karlovačka centrala. Prema tim nacrtima, elektrana je bila predviđena za dva generatora, a predviđen je i kanal za propust vode po desnoj obali potoka. Brana i ustavne naprave bile su predviđene u samoj špilji. Uz manje izmjene, elektrana je tako i napravljena, s tim da je u početku postojao samo jedan agregat (Paver, 1971).

Hidroelektrana je dovršena 1921. godine prema zamisli Josipa Lončarića i prema projektu tvrtke „Peyer“. Uz agregate, sagrađene su i trafostanice kao i dalekovod, za napajanje tih prvih trafostanica u Kupjaku i Skradu. U Skradu je izgrađena isključivo za potrebe pilane jer se time htjelo pokazati kako se električna energija može upotrijebiti i za pogon pilane. Iz godine u godinu, u naseljima su se gradile trafostanice.

Za hidroelektranu Zeleni Vir značajna je 1955.godina kada je elektrana prešla iz vlasništva hidroelektrane „Nikola Tesla“ u vlasništvo „Elektroprimorja“ Rijeka, odnosno pod upravu ovog

pogona (Paver, 1971). Danas tvori organizacijsku strukturu Hidroelektrane Gorski kotar koja je s hidroelektranom Vinodol u grupi glavne elektrane Vinodol.



Slika 29. Hidroelektrana „Zeleni Vir“
Izvor: HEP (pretraživano: 4.10.2023.)

Hidroelektrana ima značaj i za turističke obilaske i predstavlja dio kulturne, industrijske baštine. Posjetitelji se mogu upoznati sa poviješću izgradnje, načinom rada i značenjem jedne od najstarijih hidroelektrana kontinentalne Hrvatske.

5. ZAKLJUČAK

Gorski kotar, smješten u zapadnom dijelu Hrvatske, odnosno u sjevernom dijelu Gorske Hrvatske, čini gospodarski vrlo važnu cjelinu. Upravo zbog svojeg položaja, turistički atraktivnih prostornih, prirodnih i kulturnih, resursa privlači brojne posjetitelje, odnosno sportaše, ljubitelje prirode, izletnike, pustolove te brojne druge turiste. Gorski kotar zanimljiva je i atraktivna turistička destinacija, a mnogi ga nazivaju i „Zeleno srce Hrvatske“.

Iz provedene analize turistički atraktivnih prostornih resursa kao i turističkog prometa, može se zaključiti da Gorski kotar ima potencijala za daljnji turistički razvoj i poboljšanje svojih turističkih usluga. Tijekom proteklih godina usluge su unaprijeđene, a dolazi i do povećanja smještajnih kapaciteta, koji se očituje u broju postelja, koji su vrlo važan preduvjet za razvoj turizma. Analizom kretanja turističkih dolazaka i turističkih noćenja uočljivo je da se turistički promet lagano povećava. Isto tako vidljivo je da broj stranih turista stalno varira i da je manji od broja domaćih turista kako u noćenjima tako i u broju turističkih dolazaka. Takva struktura turista bitno je različita od one u Primorskoj regiji u kojoj stalno dominiraju strani turisti (i u broju turističkih dolazaka i u broju noćenja), kao i na razini cijele Hrvatske. Može se zaključiti da je područje Gorskog kotara vrlo atraktivno domaćim turistima.

Iako su turisti vrlo važni u procesu formiranja turističkih proizvoda, jednako su važni i stanovnici koji žive na području Gorskog kotara jer su nosioci turističke ponude. Na žalost, na cijelom području Gorskog kotara prisutan je problem depopulacije, kao i problem slabije gospodarske razvijenosti. Iz podataka iz dva posljednja službena popisa stanovništva Republike Hrvatske, koji su provedeni 2011. i 2021., uočava se smanjenje broja stanovnika na području Gorskog kotara. Naime, ukupan broj stanovnika smanjio se za 4 057 stanovnika u posljednjih 10 godina što, uz već mali broj stanovnika, čini veliki gubitak.

Gorski kotar je područje koje ima potencijala za daljnji turistički razvoj, premda će na taj turistički razvoj utjecati činjenica sve manjeg broja stanovnika, posebice mladog aktivnog stanovništva. Jedan od važnih preduvjeta turističkog razvoja biti će i očuvanje svih turističkih resursa, posebice prirodnih, kao što su šumske površine, geomorfološki (krški) oblici, specifični krajobrazi, kao i očuvanje elemenata tradicionalnog načina života. Prirodne i kulturno-povijesne atrakcije ovog kraja i dalje će privlačiti turiste iz Hrvatske, ali i iz drugih zemalja svijeta, ako se one očuvaju.

6. LITERATURA

- Bilen, M. (1996). *Osnove turističke geografije*. Zagreb: Ekonomski fakultet Zagreb i Mikrorad d.o.o.
- Bilen, M. (2006). *Turizam i prostor: ekonomsko-geografski aspekti turističke valorizacije prostora u turizmu*. Karlovac: Veleučilište u Karlovcu.
- Bilić, J. (1998). *Turistički vodič*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Masmedia.
- Božić, V., Jakovljević, M., Budić, M., Ozimec, R., Jalžić, B., Bedek, J., Posarić, J. (2010). Špilja Vrelo. *Speleolog*, 5-23.
- Curić, Z., Glamuzin, N., & Opačić, V. T. (2013). *Geografija turizma - regionalni pregled*. Zagreb: Naklada Ljevak d.o.o.
- Černicki, L., & Forenbaher, S. (2012). *Starim cestama do mora*. Zagreb: Libricon.
- Feletar, P. (2016). *Hrvatske povijesne ceste Karolina, Jozefina i Lujzijana: prometno-geografska studija o povezivanju Kontinentalne i Jadranske Hrvatske*. Zagreb - Samobor: Meridijani.
- Grgić, I. (2013). *Turizam kao djelatnost*. Križevci
- Kušen, E. (2002). *Turistička atrakcijska osnova*, Institut za turizam, Zagreb
- Magaš, D. (2013). *Geografija Hrvatske*. Zadar: Sveučilište u Zadru, Odjel za geografiju i izdavačka kuća Meridijan.
- Opačić, V. J. (2015). *Nezaboravni izleti Hrvatskom - Gorski kotar, Lika, Istra i Kvarner*. Zagreb: Mozaik knjiga.
- Paver, M. (1971). *50 godina HE Zeleni Vir*. Rijeka: Elektroprimorje.
- Pelivan, A. (2003). *Vodič kroz prirodne ljepote u Hrvatskoj*. Zagreb: Ekološki glasnik d.o.o.
- Poljak, Ž. (1996). *Hrvatske planine*. Zagreb: Golden marketing.
- Riđanović, J. (1975). *Geografija SR Hrvatske Gorska Hrvatska*, Školska knjiga, Zagreb
- Škiljan, F. (2012). *Kulturno-historijski spomenici Gorskog kotara i Ogulinsko-plašćanske zavale*. Zagreb: Srpsko narodno vijeće.
- Vukonić, B. (2005). *Povijest hrvatskog turizma*. Zagreb: Prometej

IZVORI

1. URL: Općina Fužine (<https://istrain.hr/index.php/gospodarstvo-arhiva/39230-opcina-fuzine-ostvarila-nove-turisticke-rekorde>) (pretraživano: 20.4.2023.)
2. URL: Rural koncept (<http://www.rural-koncept.hr/hr/destinacije/kvarner/lika-i-gorski-kotar/prometna-povezanost/>) (pretraživano: 29.5.2023.)
3. URL: Gorski kotar (<https://gorskikotar.hr/gorski-kotar/>) (pretraživano: 20.4.2023.)
4. URL: (<chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://vguk.hr/multimedia/416bcc7a2f066bf781ed17adc15dca9f25736608c1c23dfb1fab488fcc6a78a18949f3391551171498.pdf>) (pretraživano: 29.5.2023.)
5. URL: Zeleni vir <https://zelenivir.com.hr/> (pretraživano: 3.6.2023.)
6. URL: Bijele i Samarske stijene (<https://croatia.hr/hr-hr/outdoor-i-aktivni-odmor/setanje-i-planinarenje/bijele-i-samarske-stijene>) (pretraživano: 27.5.2023.)
7. URL: Nacionalni park Risnjak (<https://www.np-risnjak.hr/opce-informacije/>) (pretraživano: 29.5.2023.)
8. URL: Izvor rijeke Kupe (<https://www.np-risnjak.hr/kupa/>) (pretraživano: 20.6.2023.)
9. URL: Platak (<https://platak.hr/informacije-o-stazama-i-zicarama/>) (pretraživano 3.7.2023.)
10. URL: Snježnik (<https://www.hps.hr/info/hrvatski-vrhovi/snjeznik-vrh/>) (pretraživano: 4.7.2023.)
11. URL: Lokvarsko jezero (<https://gorskikotarbike.com/atrakcije/lokvarsko-jezero/>) (pretraživano: 22.7.2023.)
12. URL: (<https://srklokvarka.com/rekord-pastrve/>) (pretraživano: 22.7.2023.)
13. URL: Jezero Bajer (<https://gorskikotarbike.com/atrakcije/jezero-bajer/>) (pretraživano: 25.7.2023.)
14. URL: Špilja Lokvarka (<http://lokvarka.hr/spilja-lokvarka>) (pretraživano: 27.7.2023.)
15. URL: Brod Moravice (<https://www.brodmoravice.hr/crkve.php>) (pretraživano: 15.4.2023.)
16. URL: Dvorac Stara Sušica (<https://dvoracstarasusica.com/>) (pretraživano: 15.4.2023.)

POPIS SLIKA

Slika 1. Prikaz općina Gorskog kotara	4
Slika 2. Gorski kotar.....	5
Slika 3. Prometna mreža Gorskog kotara	6
Slika 4. Broj postelja 2010. godine	9
Slika 5. Broj noćenja domaćih i stranih turista 2010. – 2022.	12
Slika 6. Broj turističkih dolazaka domaćih i stranih turista 2010. – 2021.	12
Slika 7. Sutjeska Kamačnik.....	16
Slika 8. Izvor Kamačnika	16
Slika 9. Glazbeni instrument ksilofon	17
Slika 10. Slap u Zelenom viru	18
Slika 11. Pogled na srušene mostiće u Vražijem prolazu	19
Slika 12. Kameni prsti.....	20
Slika 13. Pogled na Risnjak iz ptičje perspektive	21
Slika 14. Drvena kućica na stazi Leska.....	22
Slika 15. Izvor Kupe.....	23
Slika 16. Prikaz skijaških staza na Platku	25
Slika 17. Prikaz Platka u ljetnim mjesecima	26
Slika 18. Pogled s vrha Snježnika	27
Slika 19. Lokvarsko jezero.....	28
Slika 20. Pogled na dno Lokvarskog jezera	29
Slika 21. Jezero Bajer.....	30
Slika 22. Pogled na jezero Lepenica	30
Slika 23. Jezero Potkoš.....	31
Slika 24. Špilja Lokvarka	32
Slika 25. Špilja Vrelo	33
Slika 26. Kretanje broja posjetitelja u špilji Vrelo od 2012. do 2022.	34
Slika 27. Crkva sv. Nikole	35
Slika 28. Dvorac Stara Sušica	36
Slika 29. Hidroelektrana „Zeleni Vir“.....	37

POPIS TABLICA

Tablica 1. Broj stanovnika Gorskog kotara po općinama/gradovima 2011. i 2021. godine	3
Tablica 2. Smještajni kapaciteti Gorskog kotara 2010. godine	9
Tablica 3. Smještajni kapaciteti Gorskog kotara 2022. godine	10
Tablica 4. Kretanje ukupnog broja turističkih dolazaka i noćenja u Gorskom kotaru od 2010. do 2022. godine	11